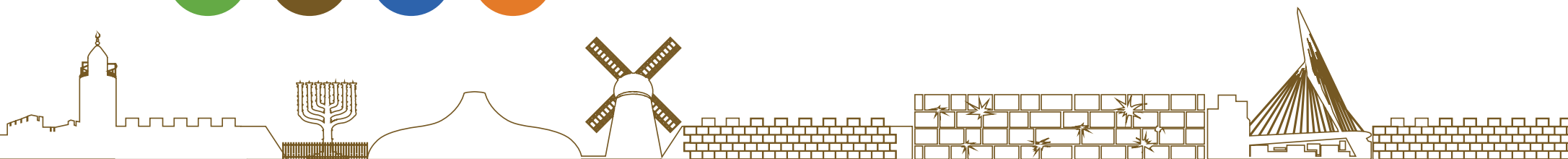

Overseas Department - Education Division
KKL - JNF

WAYS to JERUSALEM

חוברת פעילויות תוכן ערכי-חינוכי
בנושא ירושלים למגוון גילים

הופק על ידי מחלקת חו"ל חטיבת החינוך
קו ליער: 1-800-350-550
www.kkl.org.il
www.greenwin.kkl.org.il

מחלקת חינוך חו"ל
חטיבת החינוך
KKL-JNF

הקדמה

שליחים, מורים, מדריכים ואנשי חינוך יקרים!

מחלקת חינוך חו"ל - חטיבת החינוך קק"ל, שמחה להציג את החוברת

"Ways To Jerusalem"

בחוברת מגוון פעילויות תוכן ערכי-חינוכי, המיועדות לטווח גילים רחב: הגיל הרך, כיתות בית ספר יסודי, בני נוער וצעירים, במסגרות החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי.

ירושלים, בירת הנצח של העם היהודי, העיר שחוברה לה יחדיו, היא עיר רבת פנים המשלבת בתוכה מסורות, דתות ותרבויות.

3,000 שנה לאחר שדוד המלך בחר למקם בה את בירת הממלכה שלו, וחמישים שנה לאחר איחודה מחדש של העיר, בירת ישראל חיה, נושמת, מתפתחת ומהווה אבן שואבת ליהודים ולשאינם יהודים מכל רחבי העולם.

הנושאים שנבחרו מגוונים וקשורים להיסטוריה של ירושלים ולמציאות החיים בעיר כיום. במערכי הפעילות התייחסות לקשת רחבה של נושאים הקשורים באופי העיר, היכרות עם מושגים בסיסיים כמו הכותל, סמלי העיר ירושלים ואתרים מרכזיים. החוברת עוסקת בשאלות מורכבות של זיכרון ושכחה ובהתמודדות עם קונפליקטים בין עבר ועתיד בחיים היהודיים המודרניים.

אנו מקווים שמעבר להיותה כלי חינוכי-לימודי, תשמש אתכם חוברת הפעילות ליצירת חוויה רגשית אישית ומשמעותית, ותוסיף נדבך חשוב לפיתוח הזהות היהודית של הנוטלים חלק בפעילויות המוצעות בה.

בברכה,

מחלקת חינוך חו"ל
חטיבת החינוך
KKL-JNF

תוכן עניינים

4-5	אם אשכחך ירושלים זה בגלל תל-אביב?	
6-7	מפות מספרות על ירושלים	
8-11	מונית הזהב הירושלמית	
12-15	מגלים את ירושלים	
16-17	מעורב ירושלמי	
18-19	אריות בירושלים	
20-21	ירושלים של חסד	
22-23	פתקים בכותל	

הפקה: עמית הפקות מרעיון לביצוע בע"מ

אם אשכחך ירושלים זה בגלל תל-אביב?

אביזרי עזר

שלב ג: הכנת גרפיטי אישי לתלייה בבית או על קיר במקום הפעילות (20 דקות)

בהשראת היצירה התל-אביבית, משתתפי הקבוצה יצרו לעצמם את הגרפיטי שלהם. באמצעות בדי קנבס שניתן לתלות בבית או על גבי בד ארוך שייתלה על קיר החדר, כלי ציור וצבעים, כל אחד ישלים לעצמו את המשפט לפי הפרשנות שלו ואפשר גם על פי המקור: "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני".

ניתן לספר להם, שמאז שהיהודים עזבו את ירושלים ולאורך כל ההיסטוריה, הם דאגו לציין ולהזכיר אותה, למשל על ידי השארת פיסת קיר בבית ללא טיח "זכר לחורבן", או על ידי הכיתוב "מזרח" על הקיר המזרחי בבית (שמשמעותו, הכיוון שאליה מתפלל יהודי, לכיוון ארץ ישראל- ירושלים- קודש הקודשים).

שלב ד: סיכום (10 דקות)

בשלב זה ניתן לערוך סבב בין המשתתפים לגבי החוויה שעברו במהלך הפעילות.

- האם גיליתם משהו חדש בנוגע לירושלים והאם תרצו לחלוק זאת עם הקבוצה?
- באיזה אופן קידוש ערך או מושג כמו ירושלים מחזק את זהות שלנו כבני אדם, כיהודים?

נסיים בשירו של מתיסיהו "Jerusalem": www.youtube.com/watch?v=GYr4Fz14C6w

- איזה פרשנות מעניק, לדעתכם, מתיסיהו למשפט "אם אשכחך ירושלים"? האם פרשנותו דומה למה שאתם כתבתם?

- 4-19 לפנה"ס - הרחבת רחבת בית המקדש על ידי הורדוס
- 60 לספירה - קמצא ובר קמצא
- 70 לספירה - חורבן בית המקדש על ידי טיטוס
- 70 לספירה - רבן יוחנן בן זכאי מבקש את "יבנה וחכמיה"
- 130 לספירה - הקמת איליה קפיטולינה, עיר רומית על חורבות ירושלים
- 132-135 לספירה - מרד בר כוכבא
- 691-705 לספירה - בניית מסגד אל-אקצא על רחבת הר הבית
- 1700 - עליית יהודים מפולין בראשות ר' יהודה חסיד ובניית בית כנסת ה'חורבה'
- 1860 - היציאה מהחומות בסיועו של הנדיב משה מונטיפיורי
- 1948 - מלחמת העצמאות
- 1948-1967 העיר העתיקה נכבשת ונותרת בידי הירדנים במשך 19 שנים
- 1967 - מלחמת ששת הימים ואיחוד ירושלים

במעבר על רצף האירועים אפשר לשאול את משתתפי הקבוצות:

- האם המשימה הייתה פשוטה או מורכבת? מה הפך אותה לכזאת? (חיונה? חיבור להיסטוריה היהודית והמורשת של העיר ירושלים? או דווקא היעדר ידע מקדים?)
- מהו לדעתם האירוע המכונן בתולדות העיר ירושלים? (האם מדובר בעצם הבחירה של דוד בה כעיר בירה? או שמא העובדה שנבנו בה שני בתי מקדש? או אולי בכלל מדובר בספור יצקדת יצחק, שבגללו מלכתחילה הפך המקום לקדוש במצוות האל - "לְבָרְכָךָ אֶל-אֶרֶץ הַמְּוֹרָה" אומר אלוהים לאברהם. הר המוריה מזוהה במסורת היהודית כהר הבית.
- מהי החשיבות של ייחוס קדושה למקום? האם הוא משרת את הבנייה הזאת הלאומית. או שמא דווקא להיפך וגורם לסכסוך ומלחמות?

שלב א: "אם אשכחך ירושלים..." פתיח לפעילות וסבב (25 דקות)

המשתתפים יושבים במעגל ומקבלים פתק וכלי כתיבה. המנחה מקרין תמונה של גרפיטי שרוסס ברחובות תל-אביב: "אם אשכחך ירושלים זה בגלל..." (*המשפט במקור מסתיים ב: "זה בגלל תל-אביב". ההמשך הוסר במתכוון).

המשתתפים מתבקשים להשלים את המשפט בעצמם.

במקרה שהמשתתפים מתקשים להשלים את המשפט באופן עצמאי, ניתן להקרין על הלוח את האפשרויות הבאות לבחירתם. אפשרויות אלה מבטאות מנעד רחב של תגובות אשר יכולות לסמל את קשת ההתייחסויות של יהודים כלפי ירושלים בימינו:

- תשכח ימיני.
- אין מצב, לא אשכחך אף פעם.
- סימן שכבר אהיה רחוק לגמרי מהזהות היהודית שלי.
- לא יקרה כלום.
- יהיו דברים אחרים לזכור אותם.
- זה יהיה עצוב נורא, אבל אולי זה מה שצריך לקרות עכשיו.

המנחה יעבור עם המשתתפים על הבחירות שלהם להשלמת המשפט, ויעלה שאלות למחשבה:

- האם הזיכרון של ירושלים הוא מרכיב מרכזי וחשוב בתודעה היהודית ולמה?
- מה משמעותו של זיכרון ירושלים בימינו? האם זה רלוונטי ומדוע?
- מה יקרה אם ירושלים תישכח מהתודעה של הפרט/הקולקטיב?
- האם קיימים היום מרכיבים אחרים מרכזיים או חשובים יותר בזהות היהודית?

- האם ישנה סכנה בזיכרון הזה? (מלחמת דתות? קידוש מקומות קדושים במחיר של ערכים מהותיים?)

זה הזמן לחשוף את הגרפיטי המקורי שבו המשך המשפט הוא: "אם אשכחך ירושלים זה בגלל תל-אביב". אנחנו לא יודעים את זהות היוצר, אבל אנחנו כן מכירים את התופעה של ההגירה מירושלים לתל-אביב. הגירה שמסמלת אולי, בחירה בחיי עיר צעירה ותוססת, על פני המורכבות הגדולה של החיים בירושלים (עיר שיש בה מתחים דתיים ולאומיים מתמשכים, עיר שנהיית דתית יותר עם הזמן ולכן מתאימה פחות לאוכלוסייה חילונית צעירה).

כאן נשאלת השאלה: מדוע הייתה ירושלים למרכזית כל כך בהווה היהודית לאורך הדורות? מדוע הייתה לסמל של געגוע וקשר עם הארץ, במשך 2,000 שנות גלות? לשם כך, נצטרך לחזור מעט אל נבכי ההיסטוריה.

שלב ב: ירושלים בהיסטוריה היהודית - תחרות ציר כרונולוגי (30 דקות)

בשלב זה נחלק את הקבוצה לשתיים. כל קבוצה תקבל סט כרטיסיות, אשר בהן אירועים מההיסטוריה של ירושלים ותתבקש לסדר את האירועים שקיבלה על פי סדר כרונולוגי. מנצחת הקבוצה שמסיימת ראשונה.

רצף האירועים:

- 1550-1750 לפנה"ס - עקדת יצחק
- 1000 לפנה"ס - כיבוש יבוס על ידי דוד המלך
- 960 לפנה"ס - שלמה המלך בונה את בית המקדש הראשון
- 586 לפנה"ס - חורבן בית ראשון על ידי נבוכדנצר מלך בבל
- 516 לפנה"ס - הקמת בית המקדש השני
- 445-538 לפנה"ס - שיבת ציון (עזרא ונחמיה)

מיועד לנוער וצעירים

מטרות:

1. דיון מחודש ועדכני בשאלת זיקת המשתתפים לירושלים ולסמליה.
2. היכרות עם תהליך התגברות חשיבותה לאורך ההיסטוריה היהודית ועם אירועים מכוננים בתולדותיה.
3. חוויה ויצירה אישית של המשתתפים.

משך הפעילות: 80 דקות

ציוד:

- מקרן ומחשב
- פתקים וכלי כתיבה
- סט כרטיסיות אירועים היסטוריים * 2
- קנבס אישי לכל משתתף או בד גדול לתלייה על הקיר
- צבעי שמן
- ספריי
- חותמות וכלי ציור

מהלך הפעילות:

- **שלב א:** "אם אשכחך ירושלים..." פתיח לפעילות וסבב (25 ד')
- **שלב ב:** ירושלים בהיסטוריה היהודית- תחרות ציר כרונולוגי (25 ד')
- **שלב ג:** הכנת גרפיטי אישי לתלייה בבית או במקום הפעילות (20 ד')
- **שלב ד:** סיכום (10 ד')

מפות מספרות על ירושלים

מיועד לנוער וצעירים

מטרות:

1. שימוש במפה ככלי לימודי ואמנותי.
2. היכרות עם האופן שבו נתפשה ירושלים בתקופות שונות.
3. חוויית למידה והעשרה על העיר ירושלים לאורך הדורות.

משך הפעילות: 90 דקות

ציוד:

- מפות (במערך יש 5, אפשר להוריד ולהוסיף לפי שיקול דעת)
- כרטיסיות מידע
- ניירות A4
- צבעים

מהלך הפעילות:

- שלב א: פתיחה וחלוקה לקבוצות (10 ד')
- שלב ב: היכרות עם המפות בקבוצות (25 ד')
- שלב ג: שיתוף המידע עם שאר הקבוצה (30 ד')
- שלב ד: הכנת מפה אישית + סיכום (15 ד')

שלב א: פתיחה וחלוקה לקבוצות (10 דקות)

נשאל כמה מהמשתתפים ביקרו בירושלים? נחלק לכולם דפים וצבעים. נבקש מכל אחד לשרטט לבד את המפה של העיר ירושלים - על פי הזיכרון אם ביקר בירושלים, ועל פי הדמיון אם לא ביקר בירושלים. המפה יכולה לכלול גבולות, נופים, מבנים חשובים, כתובות, דמויות, מאכלים וכל מה שעולה בדעתם.

בשלב הזה, אפשר לבקש ממי שרוצה להציג את מה שצייר, אבל אפשר גם לחזור לזה בסוף.

המנחה יספר למשתתפים שלאורך הדורות, אנשים, חוקרים ובעיקר אנשי דת (נוצריים) ביקשו לצייר את המפה של העיר ירושלים, בכדי לספר על העיר לכל מי שחפצה נפשו להגיע ולא הצליח, בעיקר בגלל קשיי התחבורה וההגעה לירושלים. לעיתים גם משרטטי המפה עצמה, לא ביקרו אף פעם בעיר, והסתמכו בעיקר על סיפורים של מי שכן ביקר בה, ועל תיאור ירושלים בתנ"ך ובספרים הקדושים. התוצאה הייתה משהו שעשוי להיראות לנו מצחיק ומשעשע היום.

בפעילות זאת נלמד קצת על ירושלים ובעיקר על האופן שבו נתפשה במהלך השנים.

כדי לפענח כמה שיותר טוב את המפה אפשר להשתמש בציר הזמן שקיבלתם ולראות מי שלט באותה תקופה בירושלים והאם זה השפיע על הציורים שבכל אחת מהמפות.

בשלב זה נחלק את המשתתפים למספר קבוצות קטנות, בהתאם למספר המפות שיוחלט להתמקד בהן (אנו ממליצים על חלוקה לשלוש קבוצות). כל קבוצה תחקור מפה אחרת שמספרת חלק מהסיפור של ירושלים. לבסוף נתכנס וכל קבוצה תחלוק את הממצאים שלה.

שלב ב: היכרות עם המפות בקבוצות (25 דקות)

בשלב זה כל קבוצה תתמקד במפה אחת ותצטרך לענות על השאלות:

- ערכו רשימה, מה תוכלו לומר על המפה ממבט ראשון?
- מהם המבנים שניתן לזהות במפה? (בין אם השמות שלהם מוזכרים, או שהם מוכרים לכם).
- האם ישנן דמויות מיוחדות שנמצאות על המפה? מי הן, או מה הן מייצגות לדעתכם?
- האם יש משהו יוצא דופן או לא הגיוני במפה (פרפורציות, שרטוט לא תואם) ולמה זה כך לדעתכם?
- למי לדעתכם המפה הייתה מיועדת?

לאחר שהשיבו על השאלות, המנחה יחלק לכל קבוצה כרטיסיית מידע על המפה שברשותה ויבקש מהמשתתפים לבדוק אם יש להם תשובות לשאלות שנשאלו, או שנוסף מידע חדש.

שלב ג: שיתוף המידע עם שאר הקבוצה (30 דקות)

בשלב זה, כל קבוצה מציגה את המידע שיש ברשותה על המפה. ניתן להציג בדרך יצירתית: סיפור, ראפ, כתבה עיתונאית, או באופן רגיל.

אם חסר מידע, המנחה ישלים. (נמצא בנספח המצורף למערך).

שלב ד: הכנת מפה אישית + סיכום (15 דקות)

בשלב זה, כל אחד חוזר למפה שלו ובוחר האם להוסיף לה פרטים, לשנות או להשאיר כמו שהיא. ניתן לתלות על קיר חדר הפעילות ולערוך תערוכה של מפות ירושלים. המנחה יכול לסכם ולהגיד, שקרטוגרפיה, תורת ציור המפות, היא תחום שהשתנה מאוד לאורך השנים. בעבר, ציירו מפות בכדי לספר סיפור או להתחבר לסיפורים בספרי הקודש

והדת. כך יצא שהרבה מאוד מהמפות העתיקות לא מתארות באופן מדויק את השטח או העיר שהתיימרו לתאר. למשל, ירושלים במפת התלתן של בונטינג, מצוירת כאילו היא מרכז העולם. הייתה כוונה לתאר אותה כך, כמרכז העולם, בגלל החשיבות הדתית שניתנה לה.

גם המפה שנמצאה בלונדון ב-1770, מתארת את ירושלים באופן דמיוני כמעט לחלוטין, על פי תיאורה בתנ"ך. רואים שמי שצייר אותה לא ביקר כלל בירושלים והתבסס על ערים אירופאיות, כשתיאר את רחובות העיר.

כיום, מפות מציגות תיאור צילומי ואובייקטיבי של המרחב שאותו הן מתארות. למעשה מדובר בכלי תיעודי לגמרי, ושיטות הטכנולוגיה החדשניות מאפשרות להגיע לרזולוציות גבוהות ממרחק, ממעוף הציפור ולמרחבים גדולים.

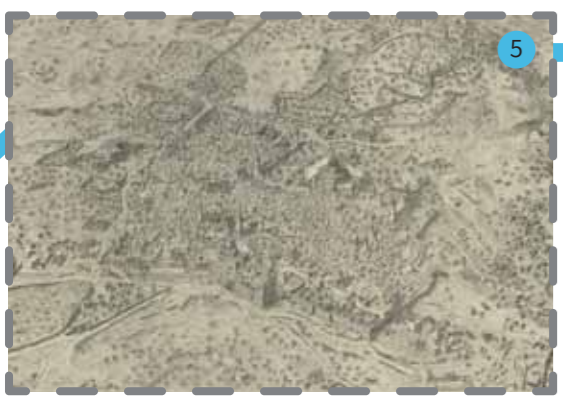
יש משהו נוסטלגי במפות העתיקות. הן חושפות, בעיקר, את הרגשות של מי שצייר אותן ומלמדות על יחסו לירושלים.

אביזרי עזר

1. מפת ירושלים, אמסטרדם, 1657. מבוססת על תחריט נחושת משנת 1575 שיצר פרנץ הוגנברג ונכלל בספר תיאורי ערים בעולם.
2. מפת התלתן, 1581, הינריך בונטינג.
3. ירושלים - מפת אמיר המצוירת, 1970, הוצאת אמיר ישראל.

4. מפת ירושלים, כריסטיאן קראוק ואן אדריכס, 1584.
5. מפת ירושלים ממעוף הציפור, סטפן אילש, צוירה בין השנים 1872-1879.

WAYS to JERUSALEM

אביזרי עזר

שלב ג: סיכום (15 דקות)

סופרים את השטרות ומגלים מי ניצח.

כדאי לתת לזוכה פרס סמלי.

ניתן לשאול את המשתתפים:

- איך היה המשחק בעיניכם?
- האם הרגשתם שאתם יודעים מספיק על העיר?
- אלו דברים חדשים למדתם על ירושלים?
- האם ישנה שאלה שהייתם רוצים להוסיף למונית הזהב?

כך ניתן להרחיב את מעגל השאלות של המשחק עבור קבוצות אחרות שאיתן תשחקו.

לסיכום, אמור למשתתפים: אני מקווה שנהניתם מה'נסיעה' ברחובותיה המיוחדים של ירושלים ושלמדתם דברים חדשים על העיר.

שלב ב: המשחק (25 דקות)

המנחה יחלק את הקבוצה וייתן לכל אחד תפקיד:

3-4 נוסעים ראשונים.

קבוצה של 6 משתתפים שהם "חבר טלפוני".

קבוצה של 6 משתתפים שהם "ירושלמי מהרחוב". והשאר יהיו צופים, או נוסעים פוטנציאליים אחרים.

המנחה יחבוש לראשו את כובע נהג המונית ויאפשר לנוסעים לבחור את היעד:

לכנסת ישראל - 2 ק"מ - המסלול שיוביל אתכם לכנסת, שם תוכלו לפגוש את חברי הכנסת והשרים של מדינת ישראל. (זמן ההגעה 6 דקות)

לכותל המערבי - 4 ק"מ - המסלול שיוביל אתכם לאחד מהאתרים ההיסטוריים הקדושים ביותר בעיר. (זמן ההגעה 12 דקות)

שוק מחנה יהודה - 6 ק"מ - המסלול שיוביל אתכם לאחד המקומות הצבעוניים והססגוניים בירושלים, שיש בו ריח, טעם וקולות ירושלמים ייחודיים. (זמן ההגעה 18 דקות)

לפי היעד שבחרו הנוסעים, נגזר משך "הנסיעה", כלומר הזמן העומד לרשותם.

כל ק"מ מחושב כשלוש דקות נסיעה. כך לדוגמה, נסיעה אל כנסת ישראל תארך שש דקות, או תסתיים קודם לכן אם הנוסעים ייפסלו.

מי שיצליח לענות על כל השאלות מבלי להיפסל, יוכל להכפיל את הסכום שזכה בו על ידי מענה לשאלת נכון/לא נכון, אך אם יטעה בתשובה, יפסיד את כל ה"כסף".

קדימה, בואו נתחיל...

שלב א: פתיחה והסבר של הוראות המשחק (10 דקות)

המנחה שואל, מי מכיר את התכנית "מונית הכסף"?

"מונית הכסף" היא שעשועון טלוויזיוני, שבו המשתתפים הם נוסעים שעולים על "מונית" והנהג הוא מנחה השעשועון ששואל שאלות טריוויה. בזמן שבו המונית נוסעת אל היעד, הנוסעים יכולים לזכות בכסף על כל תשובה נכונה שיענו.

במשחק שלנו, נשתמש בשטרות של "כסף" לא אמיתי והנוסעים יוכלו לקבל שתי עזרות: עצה מחבר טלפוני או מעובר אורח, ורמז מהמנחה. מותר לטעות פעמיים, אך בטעות השלישית המתחרים ייפסלו וירדו מהמונית. תשובה נכונה תזכה את המשתתף בשטר של 100.

תשובה נכונה, שניתנה על סמך התייעצות או רמז, תזכה את המשתתף בשטר של 50.

לצורך המשחק, שאינו מתקיים מטבע הדברים בתוך מונית, יחולקו התפקידים כך:

הנהג/שואל השאלות - יהיה המנחה.

הנוסעים - 3 משתתפים בכל פעם.

חבר טלפוני - ייבחרו 6 משתתפים מהקהל.

עובר אורח מהרחוב - יחולקו מראש פתקים ל-6 משתתפים מהקהל.

השאר - צופים ו"נוסעים" פוטנציאליים. ברגע שנוסעים נפסלים, הם יוכלו להחליפם במשחק.

הפרס: פרס סמלי בהתאם לשיקול דעתו של המנחה.

מיועד לנוער וצעירים (עדיף לקבוצות עד-20 משתתפים)

מטרות:

- היכרות עם ירושלים המודרנית.
- חווייה מגבשת כפתיחה לנושא או כסיכום.

משך הפעילות: 60 דקות

ציוד:

כובע של נהג מונית/הגה/סימן היכר אחר לנהג כרטיסיות שאלות לנהג מדבקות ל"חבר הטלפוני" מדבקות ל"ירושלמי ברחוב" שעון חול/טיימר (אפשר גם בפלאפון) שטרות "כסף" ישראלי פרס

מהלך הפעילות:

שלב א: פתיחה והסבר של הוראות המשחק (10 ד')
 שלב ב: המשחק (25 ד')
 שלב ג: סיכום (15 ד')

מונית הזהב הירושלמית

שאלות:

- היכן נמצא מוזיאון פעיל עין יעל?
  - נחל רפאים
  - נחל קדרון

רמז: המוזיאון הוא מוזיאון חי המציג טבע, סביבה ואת החיים לפני 100 ויותר שנים.
- סדנאות בישול וסיורי קולינריה תוכל לעשות ב:
  - שוק מחנה יהודה
  - קניון מלחה

רמז: בשעות הלילה המקום הופך לסצנת ברים לצעירים.
- אני נוסע על גשר המיתרים ויושב ב:
  - רכבת
  - אוטובוס

רמז: הגשר נבנה בין השאר בסמוך לבניית הרכבת הקלה כדי להקל על עומסי התחבורה במקום.
- בעבר זאת הייתה שכונת מגורים היום זה מתחם קניות יקרתי:
  - ממילא
  - רחביה

רמז: סמוך לשער יפו.
- באיזה פארק בירושלים קיים במרכזו אגם?
  - בגן הבוטני האוניברסיטאי
  - גן סאקר

רמז: בגן זה מועברים קורסים והדרכות לילדים.
- הייתי בית למצורעים והיום אני מרכז לעיצוב מדיה וטכנולוגיה, מי אני?
  - בית הנסן
  - הבית השרוף

רמז: המבנה ממוקם במרחק הליכה מתיאטרון ירושלים.

- רוצים ללמוד להיות מורים? היכן תוכלו לעשות את זה?
  - מכללת דוד ילין
  - יד בן צבי

רמז: המקום נמצא בשכונת בית הכרם.
- איזה מהרחובות הבאים הוא מדרחוב?
  - בן יהודה
  - ז'בוטינסקי

רמז: קרוי על שמו של מחייה השפה העברית.
- ביד יצחק בן צבי אפשר למצוא בין השאר:
  - סוירים מוזרקים על ירושלים
  - תערוכות אמנות

רמז: מוסד בן צבי עוסק בלימוד ומחקר של תולדות ארץ ישראל.
- היכן יש מרכז הייטק בירושלים?
  - גבעת שאול
  - פארק התעשייה הר החוצבים

רמז: חברת טבע וסיסקו מערכות מצויות בו.
- רוצים ללמוד עיצוב גרפי?
  - מכללת רידמן
  - בצלאל אקדמיה לעיצוב ואומנות בירושלים

רמז: לומדים שם בין היתר אמנות, ארכיטקטורה, עיצוב קרמי וזכוכית, עיצוב תעשייתי, צורפות ואופנה.
- רוצים לפתח סטרט-אפ טכנולוגי, תוכלו ללמוד זאת ב:
  - מכללת דוד ילין
  - מרכז האקדמי לב

רמז: המרכז האקדמי לב הוא מוסד להשכלה גבוהה בתחום הטכנולוגיה המשלב לימודי תורה.

- מה עושה המיזם לקולנוע ולטלוויזיה בירושלים?
  - מעודד יצירת סרטים בעיר
  - פועל להקמת עשרות בתי קולנוע בעיר

רמז: אחת ממטרות המיזם הינה לשנות את דימוי העיר ירושלים בסרטים.
- היכן ממוקמים מעונות למגורי סטודנטים?
  - במדרחוב בן יהודה
  - בסמוך לאוניברסיטה העברית בגבעת רם

רמז: קרוב לכניסה אל העיר.
- איזה מבין המסלולים הבאים מיועד לרכיבה על אופניים?
  - מסלול הרכבת הקלה
  - מסלול פארק המסילה

רמז: המסלול עובר ב"מתחם התחנה הראשונה".
- אני זקוק לחומרי בנין אגש ל...?
  - תלפיות
  - שכונת רחביה

רמז: בשכונה זו אזור התעשייה הגדול בעיר.
- המוסד השיפוטי הגבוה ביותר במדינת ישראל:
  - כנסת ישראל
  - בית המשפט העליון

רמז: בראש המוסד הזה עומד נשיא ולצדו משנה לנשיא.
- אתר מרכזי בטקסי השבעה של צה"ל:
  - הכותל המערבי
  - הר הרצל

רמז: שוחרר במלחמת ששת הימים.

- היכן נמצא מוזיאון ישראל?
  - בעיר העתיקה בירושלים
  - בגבעת רם

רמז: סמוך לכנסת ישראל.
- אם ארצה לראות פרחים נדירים אלך ל...?
  - גן הפעמון
  - גן הבוטני

רמז: הגן קרוב למוזיאון ישראל.
- מי שרוצה ללמוד נהיגה יכול לעשות זאת ב:
  - מכללת הדסה
  - בית ספר בשכונת תלפיות

רמז: יש בשכונה זו אזור תעשייה גדול.
- אם תרצה ללמוד קולנוע וטלוויזיה בירושלים תוכל לעשות זאת ב:
  - בית ספר סם שפיגל
  - מכללת דוד ילין

רמז: ממוקם באזור התעשייה תלפיות.
- מרכזי האוניברסיטה העברית הם ב...?
  - הר הצופים וגבעת רם
  - הר החוצבים וגבעת המבחר

רמז: האחד ממוקם סמוך לגבעה הצרפתית, השני סמוך לשכונת קרית משה.
- ממנה נשקף נוף פנורמי על העיר העתיקה, הר הזיתים, מדבר יהודה וחלקים ממערב העיר:
  - טיילת ארמון הנציב
  - שכונת עין כרם

רמז: ממוקמת בדרום מזרח ירושלים.

- היכן אוכל ללמוד על המצאות ישראליות חדשות?
  - הקומה התחתונה של מוזיאון ארצות המקרא
  - תערוכת "חדשנות בע"מ במוזיאון המדע"

רמז: באותו מקום מוצגת התערוכה "שדות המחר" שעוסקת בחקלאות חכמה בסביבה משתנה.
- עריכת דין אפשר ללמוד ב...?
  - האוניברסיטה העברית בהר הצופים
  - מכללת אפרתה

רמז: תוכלו ללמוד שם גם בחוג לתולדות האמנות.
- אתר ארכיאולוגי שבו ניתן לצעוד בנקבת מים עתיקה?
  - עין יעל
  - עיר דוד

רמז: בעבר, נקבה זו היוותה מקור מים עבור תושבי העיר המתגוררים בתוך החומות, דבר בעל חשיבות מכרעת בימי מלחמה.
- ספר בנושא "משפט עברי" אותו אני מחפש אזל מההוצאה. היכן אוכל למצוא עותק לעיון?
  - באינטרנט תחת החיפוש "הוצאות לאור"
  - בספרייה הלאומית בגבעת רם

רמז: במקום זה אוספים ספרים, חומרי שמע וצילום בנושא תולדות עם ישראל.
- הגשר הזה עתיד להיות הגבוה ביותר בישראל:
  - גשר מעל עמק הארזים
  - גשר עכברה ליד צפת

רמז: נבנה כדי לתת מענה לקו רכבת מהיר.
- דגם בית שני נמצא ב...
  - מוזיאון ארצות המקרא
  - מוזיאון ישראל

רמז: המקום נמצא בסמוך להיכל הספר.

- שאלות נכון/לא נכון:
  - הסרט הראשון של היוצרת החרדית רמה בורשטיין צולם בירושלים-

תשובה: לא נכון. סרטה הראשון "למלא את החלל" צולם בתל-אביב. הסרט השני שלה "לעבור את הקיר" צולם בירושלים.
  - במלחמת ששת הימים הצנחנים נכנסו דרך שער האריות והגיעו אל הר הבית ואל הכותל המערבי.

תשובה: נכון.
  - חלקת גדולי האומה בהר הרצל בירושלים הוא המקום בו נקברו וייקברו כל ראשי המדינה.

תשובה: לא נכון. חלקם ביקשו להיקבר במקומות אחרים, למשל וייצמן ברחובות, בגין בהר הזיתים, בן גוריון בנגב ועוד.
  - הקרב על ירושלים במלחמת ששת הימים התחולל ב-72 השעות הראשונות של המלחמה, בין הלגיון הירדני ובין צה"ל.

תשובה: נכון.
  - הסדרה "סרוגים" עוסקת בחייה של קבוצת רווקים ורווקות ירושלמים מהמגזר הדתי לאומי.

תשובה: נכון.

מגלים את ירושלים

מיועד לנוער וצעירים

מטרות:

1. היכרות עם האתרים המרכזיים של ירושלים.
2. חוויית למידה מהנה על העיר בעבר ובהווה.

משך הפעילות: 45-60 דקות

ציוד:

גלויות של אתרים בירושלים
גלויות מידע על האתרים השונים
בקבוק פלסטיק ריק
מחשב ומקרן להקרנת סרט

מהלך הפעילות:

שלב א: פתיחה וחלוקה לקבוצות (10 ד')
שלב ב: המשחק עצמו (35 ד')
שלב ג: סיכום (10 ד')

שלב א: פתיחה וחלוקה לקבוצות (10 דקות)

נחלק את המשתתפים לארבע קבוצות קטנות. כל קבוצה תקבל 4 גלויות של אתרים שונים ברחבי ירושלים (מתוך ערכת הפוסטרים של ירושלים). יתרת גלויות האתרים תהפוך ל"קופה". על רצפת החדר נפזר את כרטיסי המידע.

שלב ב: המשחק עצמו (35 דקות)

כל קבוצה תסובב בתורה את הבקבוק הריק בסגנון "אמת או חובה" ותרים את כרטיסי המידע אשר הבקבוק פונה לכיוונו.

על הקבוצה לזהות אם המידע שבכרטיס הוא הסבר על אחד האתרים שמופיעים בגלויות שבידיה. אם כן, הכרטיס נשאר אצל קבוצה זו.

אם לא, כרטיס המידע חוזר למנחה, ועוברים לקבוצה הבאה.

קבוצה שטועה בזיהוי של האתר שלה מקבלת גלוית אתר נוספת.

מטרת המשחק: להיפטר כמה שיותר מהר מגלויות האתרים, ולהשיג כמה שיותר כרטיסי מידע. הקבוצה שצברה הכי הרבה כרטיסי מידע - ניצחה.

הקבוצה שנשארה עם הכי הרבה גלויות אתרים - הפסידה.

שלב ג: סיכום (10 דקות)

לסיכום, ברכות לקבוצה המנצחת על הידע שהפיגנה במשחק. מומלץ להקרין את הסרט "Voices of Jerusalem" המופיע בקישור הבא - www.youtube.com/watch?v=kQ6yzUMtJ28

הסרט מהווה טעימה מנופיה ומראותיה של ירושלים ומביא לידי ביטוי את תחושותיהם של תושבים לגבי העיר המיוחדת הזו.

אביזרי עזר

- 1. מוזיאון ישראל**
  - הגדול והמשמעותי ביותר מבין המוזיאונים המהווים את קריית המוזיאונים, בגבעת רם בירושלים.
  - מוסד התרבות הגדול ביותר במדינת ישראל.
  - נוסד בשנת 1965.
  - מציג כחצי מיליון פריטים.
- 2. מוזיאון ארצות המקרא**
  - המוזיאון היחיד מסוגו בעולם.
  - מציג את ההיסטוריה של ארצות שונות מזמן התנ"ך ועד לתקופת הנצרות הקדומה.
  - החל לפעול בשנת 1992.
- 3. מוזיאון לאמנות האסלאם**
  - נמצא בשכונת קטמון בירושלים.
  - נחנך בשנת 1974.
  - משמר ומציג פרטי אמנות וארכיאולוגיה המייצגים את אמנות האסלאם.
- 4. מוזיאון המדע**
  - נמצא בקריית המוזיאונים, בגבעת רם בירושלים.
  - מציג תערוכות מתחלפות בנושאי מדע וטכנולוגיה.
  - נוסד בשנת 1992, על ידי פרופסור פיטר הילמן.
- 5. מוזיאון פעיל עין יעל**
  - נמצא בנחל רפאים בירושלים.
  - באתר טרסות קדומות, מעיין, בוסתנים, רחוב רומי משוחזר, שרידים ארכאולוגיים, בתי מרחץ ופסיפסים מרשימים.
  - בעונות החקלאות המתאימות מופעלים בית בד לייצור שמן, גת לייצור תירוש וגורן לדיש החיטה.

6. הסינמטק

- בית קולנוע ששוכן בתוך מבנה עתיק למרגלות חומות העיר העתיקה.
- אחת לשנה מתקיים בו פסטיבל הקולנוע הבינלאומי, אירוע חשוב ויוקרתי.
- קיים בו הארכיון הגדול במזרח התיכון, ובו שמורים עשרות אלפי סרטים מישראל ומהעולם.

7. תיאטרון ירושלים

- שוכן בלב השכונה הירושלמית טלביה.
- חלק מרכזי מהעשייה התרבותית של הבירה.
- החל לפעול בשנת 1971.

8. תיאטרון החאן

- ממוקם במבנה מרשים וייחודי מהמאה ה-19, ששימש ככל הנראה בית חרושת לייצור משי.
- בלב העשייה האמנותית להקת שחקנים קבועה המעלה מדי שנה כ-5 הפקות חדשות.
- ההצגות כוללות מחזות ישראליים, מחזאות אירופאית ואמריקנית, קלאסית ומודרנית.

9. בנייני האומה

- מרכז הקונגרסים הבינלאומי.
- יושב בתוך מבנה מודרני בכניסה לעיר ירושלים.
- הוקם בשנת 1950, על ידי הסוכנות היהודית וקרן קימת לישראל.

10. פיס ארנה ירושלים

- מרכז הספורט, התרבות והבידור הגדול והמתקדם ביותר בישראל.
- מתקיימים בו אירועי ספורט, אירועי מוסיקה, הפקות ייחודיות, כנסים ותערוכות.
- משמש את קבוצת הכדורסל של הפועל ירושלים.

11. שוק מחנה יהודה

- אחד המקומות התוססים והצבעוניים בירושלים.
- ממוקם בין רחובות אגריפס ויפו במרכז העיר.
- לצד החנויות והדוכנים יש בו בתי קפה, מסעדות, ברים, חנויות אופנה ואוכל טבעוני.

12. הרכבת הקלה

- תחבורה ציבורית להסעת המונים בירושלים.
- הקו כולל כיום 23 תחנות, הראשונה בפסגת זאב והאחרונה בהר הרצל.
- היקף הנוסעים הממוצע עומד על כ-145 אלף נוסעים ביום.

13. מתחם התחנה הראשונה

- מרכז תרבות ובילוי.
- נמצא בין הרחובות עמק רפאים ודרך חברון, לצד תיאטרון החאן והסינמטק.
- נבנה לצד מסילת הברזל הישנה.

14. מדרחוב בן יהודה

- אחד ממקומות המסחר והבילוי הראשיים בעיר.
- נקרא על שם מחייה ומחדש השפה העברית.
- חסום למכוניות.

15. נחלת שבעה

- השכונה השלישית שקמה מחוץ לחומות העיר העתיקה.
- מאז תחילת שנות ה-90, הפכה לאחד ממוקדי הבילוי של העיר.
- ברחובותיה הצרים של השכונה ניתן למצוא מסעדות, פאבים ובתי קפה רבים.

16. "המפלצת"

- גן שעשועים בשכונת קריית היובל בירושלים.
- נמצא על הציר המרכזי המוביל לבית החולים הדסה עין כרם.
- במרכזו מגלשה לילדים עם שם וצורה קצת מפחידים.

17. גן האמנות במוזיאון ישראל

- הגן מוביל את המטייל בו בנתיבות הפיסול במאה ה-20.
- בין הפסלים בגן מצויים פסלים מאת אמנים זרים ואמנים ישראלים.
- מוצגת בו יצירה מיוחדת הנקראת "היפוך העולם", נוצרה על ידי האמן איש קאפור לכבוד פתיחתו המחודשת של המוזיאון.

18. גשר המיתרים

- גדול ובולט בכניסה לירושלים.
- משמש למעבר הרכבת הקלה.
- נחנך בחודש יוני 2008.

19. משכנות שאננים

- השכונה הראשונה שנבנתה מחוץ לחומות העיר העתיקה.
- במרכז נבנתה טחנת קמח.
- כיום פועל בה מרכז למוסיקה.

20. מאה שערים

- השכונה החמישית שנבנתה מחוץ לחומות העיר העתיקה.
- מייסדי השכונה בחרו לה שם מפסוק בפרשת השבוע.
- כיום היא אחת השכונות החרדיות הבולטות בעיר.

39. בריכת הסולטן

- נבנתה בידי הסולטן העות'מאני סולימאן הראשון בשנת 1536.
- בין מלחמת העצמאות ומלחמת ששת הימים הייתה שטח הפקר בין ישראל לירדן.
- משמשת כאמפיתיאטרון פתוח בו מתקיימות הופעות ואירועי תרבות שונים.

40. יד ושם

- אמון על הנצחת זכרם של ששת מיליוני היהודים שנרצחו בשואה ושל קהילות ישראל שנחרבו.

- מוסמך להעניק את התואר חסיד אומות העולם ללא-יהודים שפעלו להצלת יהודים תוך סיכון חייהם.
- שם המקום לקוח מספר ישעיהו: "וְנָתַתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחֹמֹתַי יַד וְשֵׁם, טוֹב מִבְּנִים וּמִבָּנוֹת; שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן לוֹ, אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת" (פרק נו', ה').

34. בית החולים האוניברסיטאי הדסה עין כרם

- מרכז רפואי אוניברסיטאי בירושלים, המשמש כבית חולים.
- מספק טיפולים מתקדמים לחולים מהארץ ומהעולם.
- ממוקם ליד שכונת עין כרם. הוקם על שטח של 1,200 דונמים של קרן קיימת לישראל.

35. הכותל המערבי

- אחד מארבעת קירות התמך של הר הבית.
- בן כאלפיים שנה.
- במסורת היהודית מיוחסת לו קדושה רבה.

36. הספרייה הלאומית

- מטרתה המרכזית הינה איסוף האוצרות הספרותיים של העם היהודי ושימור המשכיות התרבות היהודית והישראלית.
- נמצאים בה מעל חמישה מיליון פריטי דפוס וארכיון.
- נמצאות בה גם יצירות הקשורות ליהדות ולמזרח התיכון.

37. בית כנסת ה'חורבה'

- שוכן ברובע היהודי. נבנה לראשונה בתחילת המאה ה-18.
- נחרב בידי בוני הערבים בשל אי תשלום חובות. נבנה בשנית באמצע המאה ה-19.

- נחשב לבית הכנסת האשכנזי החשוב והמרכזי בירושלים עד לחורבנו השני שהיה כאשר הרובע היהודי נפל בשנת 1948. נבנה בשלישית בראשית המאה ה-21.

38. סינמה סיטי

- המתחם נפתח לקהל הרחב בשנת 2014.
- מוקרנים שם סרטים רבים ומתקיימים כנסים ומופעים.
- בתוך המבנה מפוזרות דמויות מסדרת "הדרדסים" וכן מסרטי דיסני.

30. ככר ספרא

- הכיכר נבנתה בשנת 1993, כחלק מבניית הקומפלקס של עיריית ירושלים.
- הכיכר משמשת גם כמקום אירוח לאירועים חברתיים שונים.
- נקראת על שם נדבנים יהודים ידועים יוצאי העיר חלב שבסוריה, שפעלו רבות למען ירושלים.

31. מנורת הכנסת

- מנורה יצוקה ברונזה ומזכירה בצורתה את מנורת בית-המקדש, שהיתה במרוצת הדורות לסמל יהודי.
- המנורה מעוטרת בתבליטים המציגים אישים מהתנ"ך ואירועים מהמסורת ומההיסטוריה של עם ישראל.
- ניצבת בקצה גן הוורדים, מול משכן הכנסת בירושלים.

32. יער ירושלים

- "הריאה הירוקה" של תושבי הבירה. בשנים האחרונות מתנהל מאבק ציבורי להצלת היער.
- ביער מגוון עצים, פרחים ובעלי חיים, שרידי חקלאות עתיקה ומערות קבורה.
- קק"ל פרצה ביער דרכי הגעה לפינות חמד רבות והכשירה בו חניוני נופש ומשחק.

33. האוניברסיטה העברית בהר הצופים

- קמפוס זה הינו הגדול והוותיק מבין ארבעת הקמפוסים שבהם פועלת האוניברסיטה.
- כיום פועלות בו הפקולטה למדעי החברה, הפקולטה למשפטים והפקולטה למדעי הרוח.
- מופעלים בו גם בתי הספר למנהל עסקים, עבודה סוציאלית, חינוך, ריפוי בעיסוק ובית הספר לתלמידי חו"ל.

25. מגדל דוד

- כינוי שניתן למצודה אשר הגנה במשך אלפי שנים על העיר ירושלים.
- המצודה שוכנת במקום הגבוה ביותר בעיר העתיקה, ליד שער יפו.
- כיום שוכן בה מוזיאון לתולדות ירושלים.

26. הכנסת

- בית המחוקקים והנבחרים של מדינת ישראל.
- חדר הממשלה נמצא בקומה השנייה של המשכן.
- יש הטוענים כי בניינה דומה לאקרופוליס באתונה.

27. משכן הנשיא

- מהווה את מעונם הרשמי של נשיאי מדינת ישראל, החל משנת 1971.
- עם כינונה של ממשלה חדשה נערך בו התצלום המסורתי של הממשלה עם נשיא המדינה.
- נמצא על גבעה בשכונת טלביה.

28. בית המשפט העליון

- מהווה את המוסד השיפוטי הגבוה ביותר של מדינת ישראל.
- פרי התכנון של האדריכלים האחים כרמי.
- מכהנים בו חמישה עשר שופטים. כהונת שופט נמשכת בו עד גיל 70, אלא אם חדל לכהן קודם לכן.

29. הר הרצל וקבר הרצל

- קבורים שם מנהיגי המדינה והציונות.
- שם נמצא בית הקברות הצבאי הראשי של ישראל.
- מדי שנה מתקיים בו טקס חתימת יום הזיכרון לחללי צה"ל ופתיחת אירועי יום העצמאות.

21. רחביה

- שכונת גנים שהוקמה בראשית שנות ה-20 של המאה ה-20.
- רבים מתושביה לאורך הדורות היו מנכבדי המדינה; מנחם אוסישקין שעמד בראש קרן קיימת לישראל, יצחק בן צבי שהיה נשיאה השני של ישראל, מרטין בובר, ישעיהו ליבוביץ' ועוד.
- אחד המוקדים המרכזיים בשכונה הוא בנייני המוסדות הלאומיים, הכוללים את משרדי הקרן הקיימת לישראל, הסוכנות היהודית וקרן היסוד.

22. עיר דוד

- המקום נבנה בתקופת אברהם אבינו, סביב למעיין הגיחון.
- לפני כ־3,000 שנה, הפך אותה דוד לבירת ממלכה משגשגת וחזקה.
- מקום בו התרחשו רבים מסיפורי התנ"ך.

23. קארדו

- נמצא בלב הרובע היהודי.
- רחוב ראשי, נבנה בתקופת השלטון הרומי.
- משני צדי הרחוב שדרת עמודים.

24. טחנת הרוח

- נמצאת בכניסה לשכונת משכנות שאננים בירושלים.
- הוקמה על מנת לספק למתיישבי השכונה מקור פרנסה ולעניי ירושלים קמח במחיר זול.
- נקראת על שם הנדבן היהודי מאנגליה, משה מונטיפיורי, שמימן את הקמתה.

מיועד לנוער וצעירים

מטרות:

1. חשיפה והיכרות עם סימני ההיכר של ערים בעולם.
2. יצירת חוויה וחיבור למגוון דימויים ויזואליים הקשורים בעיר ירושלים.
3. פיתוח חשיבה יצירתית ומקורית סביב ירושלים.

משך הפעילות: 60 דקות

ציוד:

פוסטרים של ערים מרכזיות בעולם* (צילום של אתר מרכזי ומאפיין) טושים כרטיסיות מאוירות כרטיסיות מידע דפים ריקים *רומא, ניו יורק, פריס, מוסקבה, ונציה, אמסטרדם, לוס אנג'לס, סן פרנסיסקו, דלהי, איסטנבול, לונדון, בודפשט (מנחים יכולים להוסיף ולהוריד לפי הצורך).

מהלך הפעילות:

שלב א: פתיחה לפעילות ואסוציאציות סביב ערים בעולם (15 ד')

שלב ב: עבודה בקבוצות על האיוורים הקשורים לאירועים בעיר (30 ד')

שלב ג: סיכום (15 ד')

שלב א: פתיחה לפעילות ואסוציאציות סביב ערים בעולם (15 דקות)

המנחה יסביר שהפעילות תעסוק בדימויים שונים של העיר ירושלים, המתחברים לעובדות פחות מוכרות אודות העיר. מטרת הפעילות אינה להתעמק בסוגיות שונות הנוגעות לירושלים אלא לחשוף את המשתתפים לרבדים השונים של העיר ירושלים ולעורר בהם סקרנות למה שמתרחש בעיר כיום ולמה שהתרחש בה בעבר. המנחה יתלה ברחבי החדר פוסטרים של ערים מרכזיות בעולם. מומלץ להוסיף פוסטר של עיר המגורים של המשתתפים. ליד כל פוסטר ייתלה דף ריק. בשלב זה המשתתפים יעברו בין הפוסטרים השונים וירשמו על הדף המצוי ליד כל אחד מהם, מילה שמתארת את העיר לדעתם.

המנחה יקיים דיון קצר סביב השאלות הבאות:

- אלו ערים היה קל לזהות וגם לתאר ואלו קשה, מדוע?
- איך בחרו המשתתפים לתאר עיר שמעולם לא ביקרו בה, לעומת עיר המגורים שלהם?
- כיצד היו בוחרים לתאר את העיר ירושלים במילה אחת? (ניתן לקיים סבב קצר, בהנחה שהתיאורים הבאים יעלו: קדושה, מורכבת, עתיקה, כבדה, יפה, דתית וכדומה).
- מדוע בחרו דווקא בתיאורים הללו לעיר ירושלים?
- מה בין ירושלים לערים אחרות לדעתם? (לדוגמה קדושה לשלוש הדתות)

שלב ב: עבודה בקבוצות על האיוורים הקשורים לאירועים בעיר (30 דקות)

בשלב זה, המנחה יחלק את המשתתפים לשתי קבוצות. לאחר מכן יציג אזור (קומיקס/קריקטורי) המתאר עובדה/אירוע הקשורים בתולדות העיר. כל קבוצה תתבקש להמציא סיפור אשר מתאר את מה שמתרחש לדעתם באזור. יש לעודד את

המשתתפים להיות יצירתיים. הקבוצה שהסיפור שלה יהיה הקרוב ביותר למציאות (או לחלופין היצירתי ביותר) תקבל מהמנחה כרטיסיה ובה המידע האמיתי על האזור. נציג הקבוצה יתבקש לקרוא את הכתוב לכל הקבוצה.

איוורים ואירועים:

אזור של הרצל עומד מופתע בתוך הריסות של עיר.

מידע: בניגוד למצופה, כאשר ביקר הרצל בירושלים הוא לא התרשם לטובה מהעיר ירושלים וכתב בספרו: "בשעות היום מראה ירושלים היה מלבב עוד פחות. צעקות, סירחון, שלל צבעים בערבוביה, ערב רב של לובשי סחבות בתוך סמטאות צרות ומחניקות: קבצנים, חולים, ילדים מזי רעב, נשים צרחניות, רוכלים קולניים. לשפל נמוך יותר, לא יכלה ירושלים המלכותית לרדת" (אלטנוילנד, עמ' 39). הרצל החליט שהעיר המרכזית של ארץ ישראל צריכה להיות חיפה!

אזור של מנות אוכל עושות עלייה (או טסות) לירושלים.

מידע: יש כמה מנות מיוחדות שקרויות על שם העיר, כמו מעורב ירושלמי וארטישוק ירושלמי. אך האמת היא, שמקורו של הארטישוק הירושלמי הוא בצפון אמריקה.

אזור של אנשים עם ציורי פנתר צועדים ברחובות ירושלים.

מידע: בדומה לארה"ב גם בירושלים בשנות ה-60 הייתה מחאה גדולה של תנועת "הפנתרים השחורים" אשר הפגינו נגד אפליה ובעד שוויון זכויות.

אזור של כדור הריסה פוגע בחומות ירושלים.

מידע: לאחר איחוד ירושלים בשנת 1967 הציע דוד בן-גוריון להרוס את חומות העיר העתיקה, מאחר שלדעתו הן היו סמל להפרדה של העיר. בסופו של דבר ההצעה הזאת לא זכתה לתמיכה רבה והחומות העתיקות ניצלו!

אזור של איש מציץ מבין עצים רבים שמסתירים עיר.

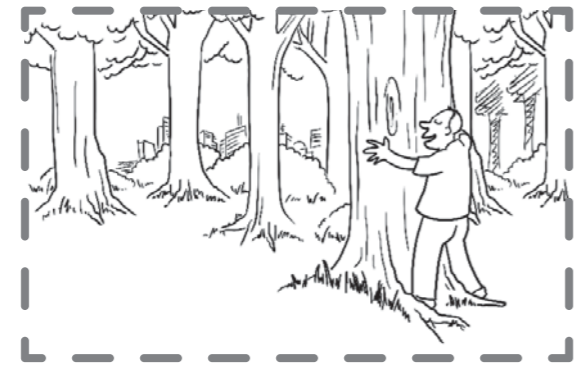
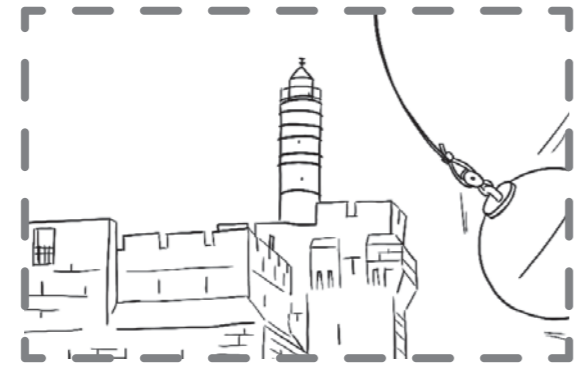
מידע: מדינת ישראל היא בין המדינות היחידות בעולם שבה מספר העצים גדל מדי שנה.

שלב ג: סיכום (15 דקות)

המנחה יערוך דיון קצר סביב השאלות:

- אלו מהדברים שעלו באיוורים הפתיעו אתכם לגבי ירושלים?
- אלו מהאירועים היו כבר מוכרים לכם?
- כיצד משפיעה ההיכרות עם האירועים והעובדות שנחשפתם אליהם בפעילות על הדימוי של ירושלים בעיניכם? (האם זה מרחיק אותנו מההילה של קדושת ירושלים ושלמותה או שעכשיו היא קרובה ונגישה יותר בעינינו?)
- האם יש לכם רעיונות לסיפורים מעניינים ופחות מוכרים על העיר? האם תרצו לצייר אותם, ולאיר אותם לפעילות הבאה?

אביזרי עזר

מיועד לילדים

מטרות:

1. היכרות עם סמל העיר ירושלים.
2. הבנה של משמעות האריה בהקשר של העיר ירושלים.
3. חוויה יצירתית אומנותית.

משך הפעילות: 45 דקות

ציוד:

- דפי A4
- כלי כתיבה וצבעים
- סמל העיר מודפס על A3
- חומרי יצירה (פלסטלינה, מדבקות, צבעים וכדומה)
- חפצים שונים
- תנ"ך

מהלך הפעילות:

- שלב א:** פתיחה וציור אסוציאטיבי של סמל העיר (20 ד')
- שלב ב:** הצגת הסמל של העיר ירושלים וניתוח שלו (10 ד')
- שלב ג:** הכנת תערוכת אריות (30 ד')
- שלב ד:** סיכום (10 ד')

אביזרי עזר

ירושלים

שלב א: פתיחה וציור אסוציאטיבי של סמל העיר (20 דקות)

נשאל את המשתתפים האם ביקרו בירושלים. נבקש ממי שביקר בעיר לספר על חוויה מיוחדת שקשורה בעיר וממי שלא היה בה לספר מהי ירושלים בשבילו.

אפשרות א' - נחלק דפים, צבעים וחומרי יצירה. נבקש מכל אחד ליצור סמל לעיר, כפי שהוא רואה אותה. מי שרוצה יוכל להציג לקבוצה את הסמל שלו ולהסביר מה עשה.

אפשרות ב' - נפזר בחדר חפצים שונים, למשל, ענף עץ זית, אריה מפלסטיק, שופר, תמונה של פלאפל, תמונה של חומות העיר העתיקה, תמונה של יונה, כובע צבאי, דגל ישראל ועוד. נבקש מכל משתתף לבחור אביזר שמסמל לדעתו את העיר ירושלים. לאחר מכן נעשה סבב וכל אחד יסביר באיזה חפץ בחר ומדוע.

שלב ב: הצגת הסמל של העיר ירושלים וניתוח שלו (10 דקות)

נציג בפני המשתתפים את סמלה של העיר ירושלים - מצ"ב. נבקש מהם לזהות מהם מרכיבי הסמל ומה הם מסמלים לדעתם. המרכיבים הם - חומות העיר העתיקה, ענפי זית ואריה. **חומות העיר** מסמלות את ההיסטוריה והעבר המפואר של העיר ירושלים, שהיא עיר עתיקה שקיימת כבר 3,000 שנה. **ענפי הזית** הם סמל לשלום. ירושלים הינה עיר שמסמלת את השלום, ואת התקווה שיחיו בה אנשים מדתות שונות זה לצד זה בשלום. **האריה** מלך החיות. מסמל חוזק, עוצמה ומנהיגות. השאיפה היא שכזו תהיה גם ירושלים, עיר הבירה של ישראל.

לפני הרבה מאוד שנים, בנה דוד המלך את העיר ירושלים. דוד המלך היה צאצא של יהודה, בנו של יעקב אבינו. ליהודה היו 11 אחים. כל אחד מהבנים קיבל ברכה אישית

מאביהם יעקב, לפני מותו. כל אחד מהם היה אב של שבט שקם אחריו.

ליהודה הוא נתן ברכה מיוחדת וקרא לו: "גור אריה יהודה". משמעות הברכה: יעקב המשיל את יהודה לאריה שהוא החזק בחיות, ודימה אותו לגור קטן שהינו זריז מן האריה הגדול. מאז היה האריה לסמל של שבט יהודה.

ירושלים הוקמה במקום שבו גרו בעבר הרחוק אנשי שבט יהודה. לכן, נבחר האריה לסמל של העיר ירושלים, שנבנתה בנחלת שבט יהודה.

שלב ג: הכנת תערוכת אריות (30 דקות)

נפזר בחדר חומרי יצירה. כל ילד יעצב את האריה כפי שהוא רוצה, ולאחר מכן נערוך תערוכת אריות, בהשראת התערוכה "אריות בירושלים".

שלב ד: סיכום (10 דקות)

כל משתתף יצלם תמונת סלפי עם האריה שהכין וישלח אל מנחה הפעילות. התמונות יוקרנו על מסך. כמו כן, המנחה יכול לצלם תמונה קבוצתית בטלפון הסלולארי שלו.

מילות סיכום - כל הכבוד למשתתפים על היצירות היפות שהכינו.

לבוגרים יותר - הקבוצה תבחר את האריה "חביב הקהל" והזוכה יקבל פרס. ניתן להתייחס בקצרה ליצירות האריה השונות ולמה שהן מסמלות ולסכם.

ירושלים של חסד

מיועד לילדים

מטרות:

1. היכרות עם ירושלים באגדות העממיות.
2. הבנת המושגים אהבה וחסד בהקשר של העיר ירושלים.
3. הפנמת הערכים בחיי היום יום של המשתתפים.

משך הפעילות: 35 דקות

ציוד:

סיפור מודפס
אביזרים להצגה (כובעים שונים)
פתקים/דפים
כלי כתיבה וציור

מהלך הפעילות:

שלב א: הקראת הסיפור המצורף.
שלב ב: שאלות הבנה בסיסיות.
שלב ג: המחזת הסיפור.

שלב א: הקראת הסיפור המצורף

שלב ב: שאלות הבנה בסיסיות

- מי מופיע בסיפור?
- למה עשו האחים את מה שעשו?
- למה לדעתכם נבנתה ירושלים דווקא במקום הזה?

שלב ג: המחזת הסיפור

נבחר שני משתתפים שיציגו את שני האחים ונשאל כל אחד מהם את השאלות הבאות:

איך קוראים לך? תאר לנו מה אתה עושה במשך היום?
היכן אתה גר? ממה אתה מתפרנס?

על מה אתה חושב באמצע הלילה? תוכל לספר לנו על מה שקרה באחד הלילות?

אפשר לבקש מהם להציג מה קרה באותו לילה ולאחר מכן לשאול: איך עוד תוכלו לעזור לאח שלכם?

אם הפעילות מתקיימת עם ההורים, אפשר לחלק את הנוכחים לזוגות של הורה וילד ולבקש מהם לחשוב ביחד מה עוד ניתן היה לעשות כדי לעזור לאח?

הילד יכול לצייר וההורה יכול לתאר בכתב את הרעיון של הילד.

לאחר מכן נבקש מהמשתתפים להציג בפני כולם את מה שעשו (ציור או כיתוב).

אביזרי עזר

מעשה בשני אחים

היה היו שני אחים ולהם חווה משותפת. במשך שנים רבות הם עיבדו את האדמה ביחד, באחוה וברעות. הגיע היום שבו אחד מהם נשא אישה ולכן חילקו ביניהם את החווה. האח הנשוי בנה לעצמו בית חדש ועבר לגור בו עם אשתו, בעוד שהאח השני המשיך לחיות לבדו בבית החווה הישן. שני האחים המשיכו לעבד את שדותיהם המבורכים וקצרו רווחים.

חלפו השנים, לאח הנשוי נולדו בינתיים עשרה ילדים ואילו האח השני נותר בודד. באחד הלילות חשב לעצמו: "יש לי שדה גדול ומבורך, הפרנסה מצויה בשפע ובכל זה אני משתמש רק לעצמי. גם לאחי יש שדה גדול ומבורך אבל הוא צריך להאכיל שנים עשר פיות!" ומחשבה למעשה – קם ממיטתו באמצע הלילה, יצא מהבית אל הגורן, אסף בידיו מספר אלומות של חיטה, טיפס במעלה הגבעה שהפרידה בין הבתים והניח אותן יחד עם אלומותיו של האח הנשוי.

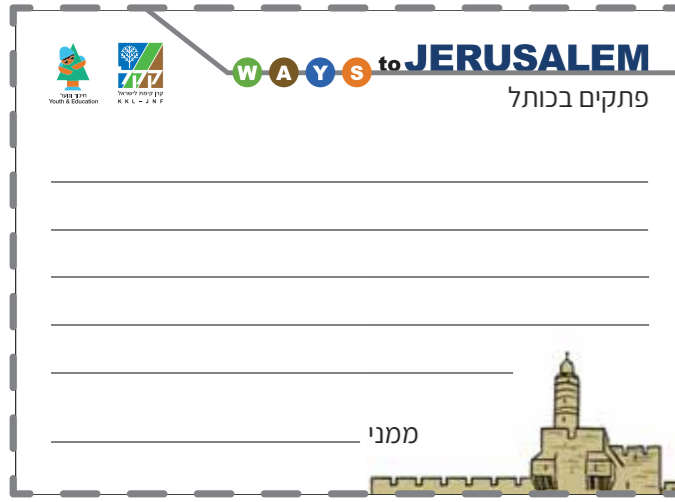
באחד הלילות חשב לעצמו האח הנשוי: "כמה חבל. לי יש עשרה ילדים ואישה נפלאה – החיים שלי מלאים ומאושרים, בעוד שאחי המסכן בודד כל כך. כל מה שיש לו בחיים זו החיטה שלו..." וכך, באמצע הלילה הוא קם ממיטתו, יצא אל הגורן, אסף לחיקו מספר אלומות חיטה, טיפס במעלה הגבעה וצירף אותן לאלומותיו של אחיו.

מדי לילה פסעו האחים הלך ושוב. כל אחד מהם טיפס על הגבעה, חצה את גבול השדות, הוסיף חיטה לגורן של אחיו ובבוקר היה תוהה איך ייתכן שערימת החיטה שלו מתברכת ונראה כאילו אינה מצטמצמת כלל...?

באחד הלילות, בעודם מטפסים להביא את אלומותיהם זה לזה, נפגשו שני האחים בפסגת הגבעה, נפלו זה בזרועותיו של זה, בכו והתנשקו.

האגדה מספרת כי במקום שבו נפגשו האחים נבנתה העיר ירושלים.

אביזרי עזר

סיפור על הכותל וירושלים

היום נלמד על ירושלים" אָמְרָה המוֹרָה לילדים.

"אָבֵל אָנִי רוֹצֵה לְדַבֵּר עַל יוֹם הַהִלָּדֶת שְׁלִי. עוֹד מְעַט הוּא מְגִיעַ". צַעַק אַרְיָאֵל בְּקוֹל.

"הָאֵם אַתָּה יוֹדֵעַ מְדוּעַ קָרָאוּ לָךְ אַרְיָאֵל?" שְׁאַלָה הַמוֹרָה אֶת אַרְיָאֵל.

"כֵּן, כִּי זֶהוּ אֶחָד מִשְׁמוֹת יְרוּשָׁלַיִם וְנוֹלְדָתִי בְיוֹם שְׁקֵשׁוֹר לְיְרוּשָׁלַיִם" עֲנָה אַרְיָאֵל.

"אָנִי רַק לֹא מְבִין לְמָה נִלְמַד עַל יְרוּשָׁלַיִם?" שְׁאַל אַרְיָאֵל אֶת הַמוֹרָה.

"יְרוּשָׁלַיִם תְּמִיד הִיְתָה הָעִיר הַחֲשׁוּבָה לַיהוּדִים. בְּיְרוּשָׁלַיִם הָיָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנִּבְנָה עַל יְדֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִגִּיעוּ אֵלָיו שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה עַד שֶׁהוּא נִחְרַב. הַמְּשִׁיכָה הַמוֹרָה אֶת הַסְּפּוֹר.

מֵאֵז הַחֲרָבָן, נִשְׁאָר רַק הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי, שְׂרִיד יְחִידִי מֵהַחוֹמָה שֶׁהִקִּיפָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. שְׁנַיִם רְבוֹת הִגִּיעוּ יְהוּדִים לְהִתְפַּלֵּל לַיָּד הַכֶּתֶל עַד מְלַחֶמֶת הַשְּׁחָרוֹר. הוֹסִיפָה הַמוֹרָה כְּשָׁכַל הַכֶּתֶה מְקַשְׁבָּה.

לְמָה? שְׁאַל אַרְיָאֵל.

ש.ש.ש. צַעַקוּ הַיְלָדִים שְׂרָצוּ לְהַקְשִׁיב לַמוֹרָה.

בְּמַלְחֶמֶת הַשְּׁחָרוֹר נִפְלָה הָעִיר הָעַתִּיקָה בְּיַד הַיְרֻדְנִים וּבְמִשְׁךְ תִּשְׁעַ עֶשְׂרֵה שָׁנִים אֶסוֹר הָיָה לַיהוּדִים לְהִגִּיעַ לַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי וְלְהִתְפַּלֵּל. יוֹם יְרוּשָׁלַיִם הוּא לְזָכֹר שְׁחָרוֹר הָעִיר הָעַתִּיקָה מִיַּד הַיְרֻדְנִים.

מֵאֵז- יְכוּלִים הַיְהוּדִים שׁוֹב לְהִתְפַּלֵּל לַיָּד הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי." סִימָה הַמוֹרָה אֶת דְּבָרֶיהָ.

"וּמִי שְׁחָרַר אֶת יְרוּשָׁלַיִם?" שְׁאַל אַרְיָאֵל.

"הַצִּנְחָנִים בְּמַלְחֶמֶת שֶׁשֶׁת הַיָּמִים שְׁחָרְרוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת הַסְּפּוֹר עַל הַשְּׁחָרוֹר אֶסְפֵּר בְּפַעַם הַבָּאָה" אָמְרָה הַמוֹרָה.

"אֵם הֵשֵׁם שְׁלִי קֵשׁוֹר בְּשְׁחָרוֹר יְרוּשָׁלַיִם, אֵז אֲבַקֵּשׁ מֵאֵמָּה שֶׁתְּכִין לִי לְיוֹם הַהִלָּדֶת עוֹגָה בְּצוֹרֶת הַכֶּתֶל אוֹ עוֹגָת צִנְחָנִים". אָמַר אַרְיָאֵל. "וְאֵז תִּסְפְּרֵי אֶת הַסְּפּוֹר עַל הַצִּנְחָנִים?" שְׁאַל אַרְיָאֵל.

"כֵּן" עֲנָתָה הַמוֹרָה וְחִיָּכָה.

שלב א: סיפור על הכותל וירושלים ודיון קצר (15 דקות)

- נפתח בסיפור על ירושלים (מצ"ב בנספח).
- ולאחר מכן נשאל שאלות קצרות של הבנה:
- מדוע ירושלים חשובה ליהודים?
  - מה היה בירושלים?
  - מי בנה את בית המקדש?
  - מי שחרר את ירושלים?

שלב ב: יצירה - בניית קיר הכותל (20 דקות)

ניתן להכין מראש את קיר הכותל וניתן לבנות ביחד עם הילדים, תלוי בגיל, בזמן ונתון לשיקול המנחה.

לנוחותכם, מוגשת כאן הצעה לבנייה של קיר הכותל:

הכנה מוקדמת של המנחה:

1. להכין מצע קרטון ביחס הדומה למידות האבנים בכותל.
2. לסמן על הקרטון את שורות האבנים. תחילה רחבות ומעל צרות יותר. יש להדגיש את ההשקה של אבן לשתי האבנים שתחתיה, כפי שמופיע בכותל.
3. למרוח דבק על כל שטח הקרטון.

לתת לילדים:

4. למעוך או לכווץ נייר משי, נייר קרפ, או נייר עיתון, מה שיש במקום ולהדביק על כל אחת מה"אבנים".
5. להניח את המצע לייבוש.

מיועד לכל המשפחה

מטרות:

1. היכרות עם מושג "הכותל המערבי".
2. חווייה של הכנסת פתקים לקיר.

משך הפעילות: 45-60 דקות

ציוד:

סיפור על הכותל וירושלים
נייר קרפ לבן/ נייר משי/ נייר עיתון
קרטון מקופסאות
דבק פלסטי
צבע אפור
נייר קרפ ירוק (לצמחי הכותל)
פתקים לשים בכותל

מהלך הפעילות:

שלב א: סיפור על הכותל וירושלים ודיון קצר (15 ד')
שלב ב: יצירה - בניית קיר הכותל (20 ד')
שלב ג: כתיבת פתקים והכנסתם אל חריצי הכותל (15 ד')

